

A szüret

szüret A

Valuska szerette az almát. Fajtánként tette a hullámkarton rekeszekbe a hűvös Jonagoldot, a cirmos Gálát és a fehérpettyes Topázt, vigyázott, nehogy megütődjenek, és a vékony héj alatt megbarnuljon a húruk. Nem volt könnyű munka, de aki ide született, az most mind ezt csinálta: szedett, válogatott, dobozolt, vagy átjárt a feldolgozóba, a szomszéd faluba. Oda ment Józsi is reggelente, amíg el nem utazott a többi szakszervezetissel. Azóta nem adott hírt magáról.

Valuska megérezte magán az egyik felügyelő tekintetét. Fel se nézett, a bőre viszketéséből tudta, hogy Vanda az. Gyorsan letette a kezében levő almát, és beforgatta, hogy felfelé álljon a szára. Hiába szédült meg időnként, pihenni, elkalandozni nem lehetett, a normát teljesíteni kellett. Rakta a sorokat, hajolt, emelt és guggolt újra meg újra. Jó lett volna, ha Józsi visszajön. Nem csak azért, mert akkor vehetett volna krumplit, hagymát, sőt talán tejet is, de lett is volna mit elújságotni neki, mert az egyre terebélyesedő rosszulléteket talán nem csak az éhség okozta. Napok óta sejtette, de aznap szinte biztos volt benne, hogy végre gyereket vár.

Megreccsentek a hangszórók, felvissított a zene, de amíg a felügyelők vezetője jelet nem adott, nem hagyhatták abba a munkát. Ezek a percek voltak a leg-hosszabbak, ezek a kartonok a legnehezebbek. Mikor végre elhangzott az oszloj, Valuska felegyenesedett, és kinyújtóztatta a derekát. A feldolgozó felől jövő füst beült a ligetbe, és betakarta a szedőket, csak Janina rőt haja fénylett át rajta. Valuska intett neki, de a lány elfordult, és leheveredett egy fa alá. Nem szokta mutatni, hogy ismerik egymást.

Valuska odasodródott a raktár tövében ülő asszonyok mellé, és lekuporodott egy doboz tetejére. A szomszédja, Mira, cigivel kínálta, de ő megrázta a fejét. A rádióban azt mondták, a dohányzástól kisebbek lesznek az újszülöttek, ő viszont nagy gyereket akart, erőset. Becsukta a szemét, megpróbált befelé figyelni, a teste alfelé. Lábszárában szétáradt a sajtás, combjai remegtek, mint mikor otthon, a takaró alatt várta, hogy Józsinak megjön-e hozzá a kedve. A gyermektelenségi adó évről

évre emelkedett, nekik meg nem volt se meddősegi papírjuk, se szaporulatuk. Hiába vették magukhoz Janinát, ő nem saját volt, csak egy árva, de ha az igazi gyerek megszületik, akkor végre elkezdhetik törleszteni a ház árát, sőt néha talán csirkehúsrá is futja majd. Valuskának izzadt lett a tenyere. Összerezent, mikor Mira oldalba bökte.

– Egyél már. Mindjárt vissza kell állni, azt’ majd nem bírod.
Valuska a zsebébe nyúlt, és elővette a kenyerét. Arra gondolt, vajon elment volna-e Józsi, ha tudja, hogy ő gyerekkel van. Tizenketten indultak el az Almaligetből meg a feldolgozóból összesen, de egyikük sem tért még haza. A hátrahagyott feleségek elfordították a fejüket, ha szembetalálkoztak.

– Szerinted visszajönnek még? – hajolt Valuskához Berta, egy magas lány a dobozolók közül. Valuska hallgatott. Hiába forgatták mind ugyanazt a fejükben, nem volt jó beszélni róla.

– Már rég kényszermunkán vannak – szólt oda Vanda, aki a kerítésnek dőlve figyelte őket. – Vagy kaptak a fejükbe egy-egy golyót.

– Ne mondjon már ilyeneket, kérem! – mondta Mira halkán. – Az egyiknek itt van a felesége.

– Melyiktek az? – kérdezte Vanda, de közben végig Valuskán pihent a szeme. – Melyikötök férje vonult fel tüntetni Pestre?

– Nem tüntetni ment, tárgyal az érdekképviselőtis urakkal a minisztériumban – felelte vékony hangon Valuska. Hiába játszottak együtt gyerekkorukban, tartott ettől a nőtől. Sötét kefehaja keménnyé tette az arcát.

– Tárgyal! – horkantott Vanda. – Aztán miről?

– A munkakörülményeinkről – mondta puhán Valuska.

– Miért, talán valami baj van a munkakörülményeitekkel?

Mosolyra húzott szájából kiálló metszőfogaival Vanda olyan volt, mint egy támadó kutya. Valuska nem válaszolt, elfordult, és tovább rágta a kenyeret. Azt kellett volna felelnie, hogy minden nagyon jó, csak lehetne még jobb is, meg hogy a szakszervezetisek együttműködnek a rendszerrel, mert a rendszer maga az együttműködés, mert Józsi ilyeneket tanított neki, de most valahogy mégsem bírt megszólalni. Egyre lejjebb szálltak benne Vanda szavai, éppen most értek le a gyomra tájékára, oda, ahol a gyereket sejtette magában. Biztosan tévedett Vanda. A szakszervezetisek becsületes almaszedők és konzervgyári munkások voltak. Nem csináltak ők semmi rosszat, csak tenni akartak azért, hogy jobban menjen a munka, és kevesebb legyen a szabotázs, hogy ne éhezzenek annyit, mert a fogyatkozó kollektívával egyre nehezebb volt tartani az előírányt.

A pihenő végét jelző sziréna hangosabb volt, mint más napokon. Mire Valuska visszaért a kartonok közé, Janina már a létra legfelső fokán állt, csak a keskeny hátát mutatta felé. Szép lány volt, vörös, mint az anyja, aki még a nagy éhínségben halt meg, és hajlékony, mint az apja, Valuska féltestvére, akit munkakerülésért lötték főbe a piactéren két évvel azelőtt. Akkor került hozzájuk Janina, azóta aludt a kamrában, a cipőpucoló rongyok meg a kasza mellett. Józsi a nappaliba akarta lefektetni, de Valuska abba nem egyezett bele, mégiscsak egy kamaszlány volt. Bosszankodott is vele eleget, mert Janina alig segített otthon, Józsin lógott esténként, egészen lefoglalta magának. Majd ha a gyerek megszületik, jobban be lesz fogva, bajlódjon csak ő a csecsemővel.

Valuska alatt olykor megingott a deszka. Az almák egyre hűvösebbek lettek a kezében, aztán elfeketedett előtte a gyümölcsös karton. Nem ájult el, csak a lábai csuklottak össze, de ha már egyszer a földre került, ott is maradt mozdulatlanul. Lehunyva tartotta a szemét, hagyta, hogy kezénél és lábánál fogva vonszolják a földön. Csak akkor nézett körül, amikor eltávolodtak tőle a léptek. A kert végében, a budi mellett hevert. Tudta, megüriült

helyére beállítottak valakit a szedők közül, őt meg békén fogják hagyni egy ideig, nem kínálják vízzel, az övét sem lazítják meg, csak a műszak végén fogják az életbe visszafeszíteni. Nézte a fák lombja között feszülő égdarabot. Hangokat hallott, almák vagy ütések tompa puffanását, és arra gondolt, hogy Józsi vissza fog jönni. Talán csak a vonatokkal van baj. A vonatokkal sok baj volt akkoriban.

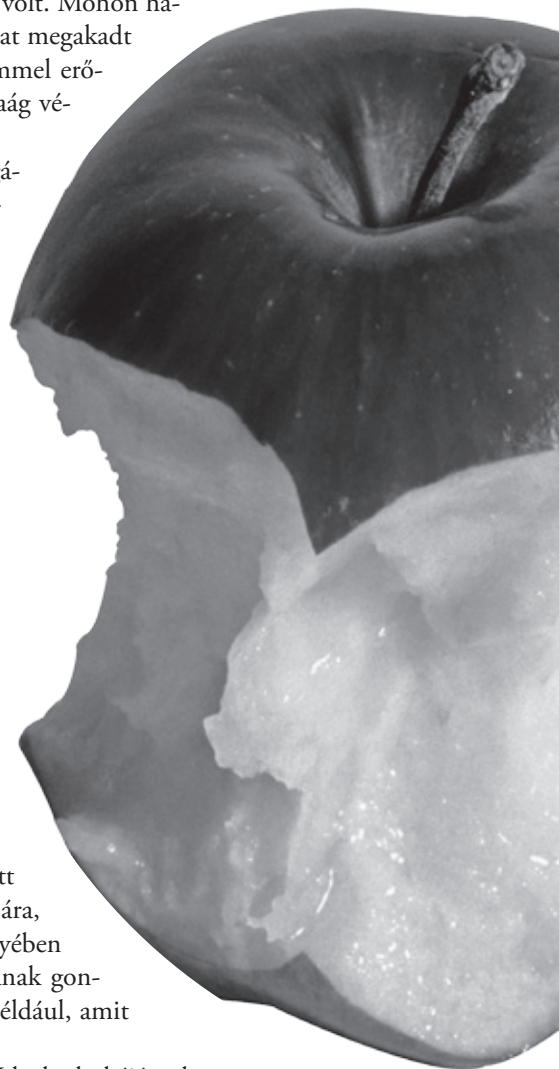
Az almák kemény hasukat felkínálva himbálóztak a feje felett. Ahol a sárgába befolyik a piros, az volt a legszebb részük, de hogy a legjobb is az volt-e, arra Valuska nem emlékezett. Ő már csak a szagukat ismerte, a formájukat a tenyerében, szemölcsös héjuk viaszos tapintását. Forgott alatta a föld, csodálta, hogy a többiek talpon bírnak maradni. Óvatosan megemelte a fejét, és körülnézett. A felügyelők mind háttal álltak neki, túl messze ahhoz, hogy olvasni tudják az arcát. A szedők egy csoportja közelebb volt, de ők nem értek rá bámészkodni. Csak Janina figyelte őt a létra tetejéről.

Szurkálta az orrát az erjedő almák szaga, de hiába kémlelt körül, a cefrézők mind felszedték a hullott gyümölcsöt. Már éppen újra be akarta csukni a szemét, mikor mégis meglátott egyet, szinte rajta feküdt, a nadrágja eltakarta a pirosát. Kicsit megütődött, és egy körömnnyi penészfolt is volt rajta, de egyébként pont úgy nézett ki, mint bármelyik a kartonokban. Valuska óvatosan az oldalára fordult. Elviselhetetlenül gyorsan vert a szíve, mégsem kapkodott. A gyerekre gondolt a hasában, arra, hogy enni kell, nehogy olyan ványatagon bújjon ki belőle, mint Miráé, aki a múlt hónapban temette el a csecsemőjét. Lassan tapogatózott a kezével, amíg meg nem találta az almát. Szájához emelte, ujjai felszakították a héját, és belemélyedtek a langyos, puha húsba. A lélegzete kiha- gyott. Még megállhatott volna, de az erjedés szaga túl erős volt. Mohón harapott, száját teletömte az édes, rothadó gyümölcscsel. A falat megakadt a torkán, de elfojtotta a köhögést, és könnybe lábadt szemmel erőszakolta a nyelést. Ahogy a fejét visszajejtette a fűbe, egy faág vég- gigkarcolta a nyakát.

A csendre figyelt fel, aztán kiáltást hallott, lábak dobogását. Valami keményet érzett a bordái között. Felvillant előtte Vanda acélszínű szeme, Janina ferde mosolya. Újabb rúgások érték. Mintha egy száraz ág tört volna ketté, hal- lotta a válla recsenését, aztán elvesztette az eszméletét.

Sötét volt, amikor magához tért. Reszketett, és a padló is rázkódott alatta, időnként döccent is, olyan- kor a feje felemelkedett, majd megint lekoppant. Vég- gigpróbálta a végtagjait. Lábaik kötél fogta össze, ke- zeit viszont szabadon mozogtak. Megpróbálta meg- emelni a bal karját, de kis híján megint elájult a fáj- dalomtól. Fogai összekoccantak a vacogástól, a le- vegővétel szúrta és égetett. Kifújta az orrát, arcát megtörölte a pulóverében. Akkor érezte meg az almák szagát. Rájött, hol lehet: ahelyett, hogy főbelőtték volna a többiek előtt, ahogy azt rendszeren a dézsmá- lókkal tették, bezárták az észak felé tartó hűtőkocsi- ba. Nem tudta, mióta lehet ott, és meddig fog tartani, amíg halálra fagy, vagy mikor teszik ki az út szélére, hogy éhen vesszen, és felfalják a kutya. Lassan alábbha- gyott a remegése, átadta magát a zötykölődéstől beléhasí- tó fájdalomnak. A szívverése lelassult, különös fényeket látott a csukott szemhéján keresztül. Józsi jutott eszébe még utoljára, ahogy Janinához hajolt az elindulása előtti estén, a tűz fényében kivörösödő arca, a lány karját simító keze. Milyen ostobának gon- dolhatták őt, pedig most már mindent megértett. Tudta például, amit Janina nem, hogy Józsi nem fog visszajönni soha többé.

Hirtelen fékezésre riadt fel. Kivágódott az ajtó, aztán Valuska bokáján elpat- tant a kötél. Egy férfikéz a hóna alá nyúlt, és leemelte a platóról. Utcai lámpák sárga fé-

nye világított a szemébe. Szóval itt fogok meghalni, gondolta Valuska. Könnyű volt, mint a pókháló, és ahogy a férfi elengedte, rögtön összeesett.

– Hoppá, azt hittem, megállsz a lábodon. – Valuska felnézett az ismerős hangra. A szerdai fuvaros állt fölötte, a széles mosolyú, sötét bőrű, aki a ligetben dolgozó asszonyok kedvence volt. – Gondolom, a verés meg a hideg kicsinált. Levettem a hűtést, de attól még nem melegszik fel a kocsi. – Visszazárta a csomagteret, és talpra állította Valuskát. – Na, gyerünk.

Túlkelt lepényként terült ki előttük egy falu vége. A kerítések résein csupacsont kuttyák dugták ki az orrukat, a viskók alacsony ablakai mögött megfeszült a függöny. Az utolsó ház kékre volt meszelve, azon túl már sötétségbe borult a szemétdomb és az akácos. Biztos oda visz, gondolta Valuska.

– Nincs itt semmi látnivaló, kotródjatok – mordult a férfi az összesereglett gyerekekre. Szorosan tartotta Valuskát, a kabátja alatt hordott revolver a nő oldalához nyomódott. Hirtelen kanyarral befordult a kék házhoz vezető ösvényen. – Szépjöestét, itthon vannak? – kiáltott, és berúgta az ajtót.

A ház mélyéből torzonborz, ősz hajú férfi jött elő, és fojtott hangon beszélni kezdett a fuvarossal. Egy aszott öregasszony leültette, és kopott bádobögéréből teával kínálta Valuskát. Fájt a nyelés, de az apró kortyoktól enyhült a reszketése. A felrepedt ajkából szivárgó vér vöröstre festette a bögrén a zománcot.

– Elég rosszul néz ki – szólalt meg az asszony.

– Hol vagyok? – kérdezte Valuska.

– A hagymaföldeken fog dolgozni. Én Erzszi vagyok, az meg a férjem. Ő az üzemorvos. Meg fogja vizsgálni magát, hogy nem kell-e beteglistára venni azonnal. Azt javaslom, ne kérje. Rosszul venné ki magát.

– De hát én azt hittem...

– Minek köszönheti, hogy itt van? Dézsmált, gondolom. – Valuska bólintott. – Mit szeretett, szőlőt? Annak nehéz ellenállni, de ne féljen, itt biztonságban lesz.

– Miért nem lóttak agyon?

– Egy ideje már nem úgy csinálják. Túl kevés munkás maradt, hát most az átnevelés az irányelv.

A sofőr kezét fogott az orvossal, intett az asszonyoknak, és lement a lépcsőn. Széles háta hamar eltűnt a szűrületben. Az öreg odalépett Valuskához, és megkérdezte, van-e panasza. Valuska megrázta az fejét.

– Jöjjön, átkísérem a szállásra – mondta Erzszi. – Meglátja, jól meglesz maga itt. – Valuska segítség nélkül állt fel, de a lépcsőn megtántorodott. A vér lassan megindult a combján lefelé.

